

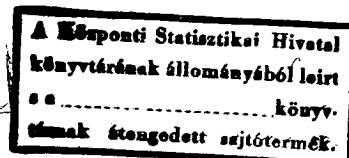
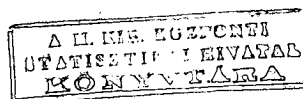
POLGÁRI JOG

A jog tragikuma.

A gyakorlati életnek élő ember csak az ünnepnapok csendjében jut ahhoz az alkalomhoz, hogy élete, az élet nagy kérdéseiről elmélkedjék. A napi munkától való bár rövidke eltávolodás, a nyomasztó gondoktól való pillanatnyi felszabadulás szükséges ahhoz, hogy a gondolatok magasabb régiókba emelkedjenek, hogy messzi horizont nyíljon előttünk, távlatokat tudjuk áttekinteni, távlatokat és közelségeket gondolatilag összekapcsolni. Az ünnepnap áhítata a lelkek felmagasztosulása engedi csak meg a köznapi ember számára a gondolatokban való elmélyedést, a lét nagy kérdésének elméjében való meggörgetését. A mindennapos élet gondjaival küzdő ember, a negotiator, a kellő otium hiánya okából képtelen a maga életeseményeinek gyakorlati mivolta okából őt elsősorban foglalkoztató részletkérdésein felülemelkedve, a maga egyéni filozófiáját kitermelni. Vannak korszakok, amikor egész nemzeteket ér utol az a keserű sors, hogy a nemzet minden energiáját, idegét, szellemi képességét az ólomsullyal reánehazedő napi kérdések és ezek leküzdése veszik teljesen igénybe. A világot végig söprő gazdasági válság ma minden nemzetet erre a sorsra juttatott. De ami heroizmust a szürke átlagegyéntől elvárni nem lehet, ez a heroizmus súlyos kötelezettség gyanánt nehezedik minden élni akaró nemzetre. A nemzettől, ettől az emberfölötti alakulattól a világtörténelem ennek az emberfölötti feladatnak teljesítését sürgeti, ha a nemzetben él a vitalitás ösztöne, ha a nemzet dacolni akar a reá szakadó sorssal és létének folyamatosságát a nemzedékek hosszú sorára kívánja biztosítani, ha nem akarja, hogy a világtörténelem nehéz szigora átgördüljön rajta és beteljesedjék fölötte Deák Ferenc balvégzetű megállapítása: „nemzetek lesznek, nemzetek vesznek”.

A jogrend a nemzeti kulturának integráns része; a jogélet maga csak egyik oldala, tükröképe a nemzet egyetemese életének, élettevékenységének. Az edictum tralaticium, Róma prétorainak az a szokása, hogy elődeik edictumait átvették és fenntartották, nem az egyéni elhatározá-

1

son alapuló esetlegesség, hanem a jog örökletességének tüneténye.

A jog hivatása az államrend, a társadalmi élet állandóságának biztosítása. A jog maga, hogy a római jogász mondotta, *constans ac perpetua voluntas*. Ugyancsak nem véletlen, hogy még a progresszív eszmékért lelkesülő jogász is a mesterség követelményével belé oltott érzés, de mélyebben gyökeredző motívumai alapján konzervatív. Ha a ma joga holnap már nem jog, megdől az a biztonság, amely az egyéneket abban a magánéletükben, aminek összessége a nemzet életét teszi ki, irányítja, mozgítja. Az élet nem áll csupán Zug um Zug cselekményből, sőt legtöbb ügyködésünk, hogy a tőzsdejog területéről vagyunk kifejezést, határidőre szól. De még a Zug um Zug ténykedéseknek is megvan a jövőbeli kihatása. Életünk, gazdasági és jogi életünk is jelennek és jövőnek kapcsoltsága. Vásárlók ma, hogy holnap eladhassak, magot ültetek, hogy az év végén arathassak, családot alapítok, hogy a leszármazók hosszu sora következzenek. De a *clausula perpetuitatis*, amely a jogalkotó egyéni hűségéből fakadóan itt-ott törvénykönyvekben is minden újítás sorompójaként felállított, a jogfejlődést soha meg nem állíthatta. Senki komolyan nem vallja a jog merevségét, örök időre szóló változatlanságát, de nincs komoly tényező, aki időszakos érvénnyel ne valaná a jog állandóságát.

A jog állandóságának biztosítása nem az egyes pozitív jogtételek változatlansága révén alakul ki, hanem a jog állandósága sokkal inkább nyugszik a tételes szabályban kifejezetten ritkábban kimondott, de a tételes jogszabályok mögött ott rejtlő, sőt a tételes jogszabályok változásait is mozgató jogi alapelvek állandóságán. A jognak ezek az alapvető elvei inognak meg a gazdasági válság támadásaiban. Egymásután keletkeznek a válságjog szabályai, amelyek közül egyik-másik szerencsésen hozzásimul az egyetemes jogrend szabályaihoz (kitűnő illustratio: a Curia bérleszállító gyakorlata), de amelyek közül sok rendelkezés a jogi elvekkel kerül szembe. Nyitott szemekkel látjuk a jogrend alapelveinek megbolygatását. Vajjon védekezhetünk-e azzal, hogy a megtámadott ember birokra kelve, nem tartja be a görög-római birkózás megszabott szabályait, hanem a catch as catch can sportmódszere szerint úgy védekezik idomtalan szabályozatlan mozdulataival, amint azt kényszerhelyzete engedi. Tunyogi Szücs Kálmánnak a gazdaságról írt kommentárjához Vladár Gábor az Igazságügyminisztérium kodifikációs osztályának főnöke írt előszót. Ebből az előszóból idézünk egy szakaszt:

„Fenntartjuk kötelmi jogunk alapvető tételét, hogy a

tartozást lejáratkor teljesíteni kell, de jogszabályokkal évek óta halasztásokat adunk a teljesítésre; érintetlen hagyjuk kötelmi jogunknak azt a szabályát is, hogy kamatos kamat csak kikötés esetében jár, de a tőkésített kamathátralék után ex lege állapítunk meg kamatot; nem érintjük kötelmi jogunknak azt a szabályát sem, hogy kamatláb tőkésítése hiányában a törvényes kamatlábnak megfelelő kamat jár, a kamathátralék után azonban ex lege terheljük az adóst a tőke után kikötött kamatlábnak megfelelő kamattal; nem változtatjuk meg a kamat háromévi elévülési idejét sem, de bekebelezési engedély adására kötelezzük az adóst elévült kamattartozás tekintetében is; a jelzálogjogunk alapjaképpen fenntartjuk a telekkönyvi rangsor elvét, de jogszabályokkal át meg áttörjük (termelési hitelek, köztartozások, kamathátralékok stb. kedvéért); fizetési képtelenség esetére szilárdan áll a par conditio creditorum elve, körülbástyázva a megtámadási joggal s a még alig egy éve hatályba lépett hitelvédelmi büntetőjogi biztosítékokkal; de ugyanakkor válogatási jogot adunk a fizetéseit nem teljesítő adósnak hitelezői kielégítésében; elismerjük és védjük továbbra is a foganatosított végrehajtással szerzett kielégítési jogot, de a lefoglalt ingóságokat s a zárlatot feloldjuk; szabályként áll, hogy az adós teljesítéssel, vagy ezzel egy tekintet alá eső jogcselekménnyel, vagy jogi ténynyel szabadul, de szerkesztünk valamiféle letételt (nem bírói letétbe helyezést), ami nem teljesítés ugyan, mert az adóst nem liberálja, de a hitelezőt a követelése érvényesítésétől — legalább is egyelőre — megfosztja... Kell-e még tovább folytatnom a felsorolást!"

Mint egy mély sóhajtás, úgy fakadnak fel a sorok a lélek mélyéből. A lélek mélye; az Isten képére teremtett ember földi küldetése és földi gyarlóságának összeütközése. Joggal beszél Vladár a jog tragikumáról. Messzehangzó mementóul szolgál az előző intelme. „Mérsékeljék magukat a szembenálló gazdasági érdekek. Kicsinyes pillanatnyi előnyökért ne kívánják a jogrend állandó értékének leromlását.” Vladár Gábor nem a dythirambikus szölamok embere, annál inkább Cassandrai erő van megszólalásában, amikor a jog katasztrófájától való félelmének ad hangot. És egyet ne feledjünk el, amikor a jogász azt hirdeti, hogy a jog nem öncél, hanem a gazdasági élet szolgája, akkor ez a felfogás a jogász hivatásának nem szerénységből folyó leszállítása, hanem ellenkezőleg a hivatásnak felmagasítása. A jog katasztrófája a gazdasági életnek, az emberéletnek, az évezredek egymástfelváltó generációinak munkaláncolatából megteremtődött kulturának a katasztrófája. Amikor

a jogot féltjük, amikor a jogrendet védjük, nem az öncéluságra számot sem tartó jognak, hanem az emberi kultúrának, az emberi kultúra megmentésének vagyunk harcosai.
Dr. Beck Salamon.

JOGALKOTÁS.

Uj jogszabályok.

Részvénytársaságok és szövetkezetek mérlegének készítése és üzleteredményének felhasználása. Kt.-ünk 199. §. 2. pontja szerint a részvénytársasági mérlegbe az árfolyammal bíró értékpapírok legfeljebb azon az árfolyamon vehetők fel, amellyel azok az üzletév utolsó napján bírnak. Ezen és a vonatkozó többi szabály felállításával a törvénynek az az intenciója, hogy a mérleg az üzletév lezártakor fennálló valódi statust tüntesse fel, a hitellezők terhére ne legyen optimista, és hogy figyelmen kívül hagyva az évközi esetleges magasabb árfolyamértékeket, vagy beszerzési árat, a vállalat ne fizessen osztalékot, tantiémet stb. oly érték alapján, amely az üzletév utolsó napján már nem áll fenn.

Annakfolytán azonban, hogy az értéktőzsde 1931. júniusában történt bezárása következtében az értékpapírok hivatalos árfolyamjegyzése szünetelt, másfelől a pengővédelem, a kamat-terhercsökkentés, valamint az osztalék és tantiéből eredő jövedelemapasztás célkitűzéseire is figyelemmel, szükségesnek találta a kormány 1932. februárjában a 130. és 1210. M. E. sz. rendeleteket kibocsájtani. Előbbi megengedte, hogy az 1931. június 30. napja után záródó üzletévről készített mérlegbe az ott megjelölt egyes értékpapírkategóriák legfeljebb mily csökkentett értékben legyenek beállíthatók, emellett további megfelelő csökkentett értékelést engedett az esetben, ha az értékpapír kibocsájtójának körülményeiben (mint fizetéseképtelensége, törlés a tőzsdei jegyzés tárgyául szolgáló értékpapírok sorából, stb.) 1931. június 30-a után az általános gazdasági helyzet által indokolt mértéket lényegesen meghaladó rosszabbodás állott be. A másik rendelet — szemben a társasági alapszabályokkal, amelyek t. i. a Kt. 157. §. 14. pontja értelmében egyébként kötelezően rendelkeznek a nyereség kiszámításának és felosztásának módozataira vonatkozóan, felhatalmazta a közgyűlést, hogy az 1931. június 30-a után záródó üzletév nyereségének hovatartása tárgyában abban az esetben, ha az óvatos üzletvezetés úgy kívánja, úgy határozhasson, hogy a társaság sem osztalékot, sem a nyereség terhére az igazgatóság tagjai részére semmiféle díjazást vagy nyereségrészesedést (tantiém) nem fizet, hanem a kiutatott nyereséget a közgyűlés elhatározásához képest, csupán a társasági alkalmazottak jóléti céljait szolgáló alapoknak táplálására fordíthassa, az azután még fennmaradó nyereségnek pedig új számlára való elővitelét rendelhesse el.